

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Commentarius in VIII libr. philosophicorum Arist.
exceptus a Michael Schweizer, mon. Salemitani professo -
Cod. Ettenheim-Münster 359**

Specius, Johannes

[S.l.], 1596

Caput 7

[urn:nbn:de:bsz:31-132384](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-132384)

Vide col.

ut pro causis istis ordinatis inferat, cetera
Vide apud Coletum.

Capitulum 7.

Capitulum huius cum reliquis conexpone glosis tractantibus
numbr: utiq; quonia' tam varios causarum modos in pte,
verubiq; receperit ne qd nile fortassis occasione
capiat epistolarum plura ee carum gna qua' r.
Eundem quaternarium numerum asseruit neq; glosas.
Nos aliorum pteum exemplo p' gnam qdam
dicemus et caa & ipis dimidione. Deinde in pte
et legitur qua' hinc videntur brenitate disputabimus.

Quid sit causa.

Quaestio 1a.

De causis agit a' in pte p' Logicis quae, atq;
apud p' alit' in atq; alit'. Item Logicis agit
De causis ea rone ut ipse p'incipia cognoscendi
endi q'ppe in' sice sit rem p' causa cognoscendi
& tam d'no' p'as qua' d'finitio in' p'numera' d'no' legi
ca p'ol'ima' ex causis p'cedunt. Metaphysicis
agit de causis quaternis caa & carum dimidione
Eub; h' d' d' em ee' eub' aut e' caa aut causatum.
At p' p' p' co' g' p'is raa, causam explicat sub ad
tunc ordinem h'nt atq; ad raa' tunc rem cognoscens

Quaestio Logicis agit
de causis

Quaestio Metaphysicis

Quaestio p' p' p'

auvratu' momentu' adferunt. porro patescunt neg. 2do
 2do physico neg. ullo Metaphysico libro quatuor eam
 et finitione tradidit q' a' d'impione ory' unig' q' <sup>Quare patescunt ad hunc
 vent' causam quatuor.</sup>
 gemis seorsim d'p'riunt ea forte et causa q' unig'
 comode no' una eor' explicari possit in qua eam
 oer' univoci' quentant: s' hac licet nipe' d'ari
 poet. q' quidem no' nemo eam vocabulum ory' cau
 sam q' quib' eadem no' no' tradunt. At h' m' s' abis
 fuit hanc r'oru' uer' ac g'ricam in suis p'ob'g'
 et clarare.

Solet aut' eam confusa notione sic a' q' b' d'ari d'p'ri:
 Caa' e' id ad eum esse segr' aliud. Cua' d'p'io bona <sup>Deinde ad quatuor
 singul'.</sup>
 e' si b' it'igat. Notandum q' sic d'p'riat' <sup>Deinde ad quatuor
 singul'.</sup>
 p'p'ria' eam' p'p'riat' spectari p'oe' p' p'p'riat' ut
 nec q' d'ari est s' ordine ad effectum 2do relative
 quatenus ad suu' effectum ordine est 3o fortit' qua
 tenus ab ea effectus in suo esse d'p'endet. 4o no'
 n' spectat huc ut p' se notu' est cu' admodum
 imp'prie ac rudite eam d'icant: s' nec 2do modo.
 q' causa ut relative est nec nra' q' d'ari prior est
 suo effectu'. 3o modo sumpta eam' huc loci p'p'ria <sup>Caa' q' h'ic no' p'p'ria
 singul' e' p'p'ria.</sup>
 e' ad posita d'p'riat' explicata: s' n' prior
 e' effectum suo si no' p'p'riat' ut nra' q' sufficit.
 Ceteru' in d'p'riat' nota nra' s' p'p'riat' duo illa

1° definitio duo sunt, vocabula Aliud & Sequitur. Aliud ex eo p^{ro}ter
 1° Verbu ALIUD sententia sequat effectum p^{ro}ter tota sua existatam
 a causa disposita: nisi. n. hoc est idem producit
 2° Verbu SEQUITUR et seipso q^{uod} est impossibile. Vocabula sequi n^{on} sequat
 q^{uod} sententia logica s^{ed} realiter p^{ro}ter se & omnia
 ratione p^{ro}ter quia unum intrinsecum p^{ro}ter se dicitur &
 quid excludat v^{er}u^m positum ab alio d^{er}pendet. Per p^{ro}terula sequi p^{ro}ter
 lo^{co} noⁿ explicatam excludit. hoc adverbij intrin
 secum illi effectus ad quos si bona q^{uod} sequa sequuntur
 ca^usa: ut visibile est & homo est dies est & sup
 est in h^{oc} nec visibile fit ca^usa h^{oc} nec dies h^{oc}
 3° Verbu SEQUITUR viceversa vocabula p^{ro}ter se Excludunt effectus
 & ca^usa p^{ro}ter a^utem ut Musum album grammatum
 respectu edificij. hoc adverbij directe excludit
 4° Verbu SEQUITUR Intra q^{uod} ditiones s^{ed} q^{uod} ca^usa noⁿ causat est un
 modi s^{ed} qualitates & cetera dispositiones q^{uod} h^{oc}
 effectus s^{ed} indirecte pendet. Per adverbij p^{ro}ter
 5° Verbu SEQUITUR sine requiritur privationes ex q^{uod} h^{oc} sunt Excludit
 natura: Ignis. a. fit ex non igne noⁿ ignis h^{oc}
 minime ca^usa est ignis in ignis positum ab e^o
 ad d^{er}pendeat & sic et ceteris privationibus.
 Obiecta. Dicitur effectus a^utem & forma realiter noⁿ distinguitur
 multis in q^{uod} et a^utem sine p^{ro}ter alij. Nam calid
 ter ut d^{er}ny v. g. d^{er}ny modo q^{uod} d^{er}ny f^{er}nt
 est & effectus ac p^{ro}ter ad^{er}quate idem realiter

& sicut entitates. video ad p[er]p[etuum] aspectu[m] saltem in solutio[n]e.
 adaequate distinguuntur a materia & forma separatim sicut p[ro]p[ri]e
 demum ab utraque & simul p[ro]p[ri]e sicut op[er]is u[er]um
 sicut probatur. idem realit[er] distinguuntur. Ad alio
 enim dico domus e[st] effectus causa efficiens: a quo
 claru[m] e[st] realit[er] distinguuntur; illa u[er]o eadem domus p[ro]p[ri]e
 ut finis est nequaquam e[st] effectus sicut p[ro]p[ri]e: sicut op[er]is
 ad domum edificandam u[er]o ac realit[er] a domo
 tangit a fine p[ro]p[ri]e quatenus aliu[m] motu[m] est causa.
 fixatus effectus p[ro]p[ri]e & actualis est q[uod] effectus
 qua[m] u[er]o a fine q[uod] est domus distinguuntur manifestu[m]
 est. Ex qua[m] d[ic]t[ur] sic ostensa constat recte quod
 ca[us]a ab alio d[ic]t[ur] hoc no[n]: ca[us]a e[st] u[er]o a quo aliquid p[ro]p[ri]e ca[us]a.
 se p[er]det: p[er] se idem e[st] q[uod] u[er]o sui & no[n] p[ro]p[ri]e
 ad ut in superiorib[us] explicatoe de finitio[n]e d[ic]tu[m] est.
 byant u[er]u[m] relatu[m] p[er] se p[er]det ab alio u[er]o d[ic]t[ur] hoc obiecto. 1a
 correlatus in relata se mutuo ponat tollantq[ue] ite[m] 2da.
 ho[m]o p[er] se p[er]det ab animalit[er] u[er]o q[uod] h[ic] n[on] u[er]o
 p[ro]p[ri]e diu[er]s[us] ca[us]a sicut q[uod] La[us] h[ic] 2da d[ic]t[ur] no[n] est
 recte tradita. Ad 1m responde[n]t nihil p[er] se ab Responde[n]t ad 1m.
 aliquo p[er]dere e[st] ut p[er]dere hoc loco usurpat.
 nisi ab eo accipiat esse; quo no[n] u[er]u[m] relatus
 in n[on] e[st] affectu[m] erga alterum; sicut ab eandem
 quod causam res q[ui]a p[er] se a p[ro]p[ri]e non
 p[er]det. Ad 2m d[ic]t[ur] d[ic]t[ur] p[er]det h[ic] p[ro]p[ri]e sumpta Ad 2m responde[n]t.

Obiectio 2da.

n' necessari' inter ea q' essentia n' differunt nec ad
quale n' nec inadaquate quo modo se et at
tate cu' esse comparati. Et do obijci. Id q'
e' primum in unoquoq' genere e' causa reliquorum eius
generis: s' dicitur quaedam in generibus prima q' n' sunt
causa reliquorum: s' aliquid e' causa a quo aliud p' se
n' pendet. probatur. Minor: q' candor est p' se
in genere colorum de his p'm. inter oer qualitates p'
sensu cadentes q' t' n' s' causa reliquorum.

Solutio.

Respondetur pronuntiatu' illud nem' esse in se
et s' prima in aliquo genere causalitatis quomodo
primum efficiens e' causa omnium reliquorum dicitur
sine fine omnium finium reliquorum. primum
n' s' p' se s' primum in genere p' dicentia h' idem
m' p' se alicuius categorice cuiusmodi s' dicitur
p' dicta n' optere e' causa aliorum s' proprie loq'
ueling. Et t' n' q' ita primum est utique una
in causa ~~est~~ exemplaris aliorum quatenus e' velut
mensura cuius maiori minoriue propinque e' e'
p'fectio estimatur. Alij hoc d'c' affirmant, e'
e' ad q' p' se seque aliud ex eo p' se q' t' n' ut for
malit' ut eminent' adaequate ut inadaquate p'
dicitur e' q' seque p' se. Constante p' se.

Alia de fine causae.

putat 230.

Item hoc nō est quod si quod dicitur quod rei causam
nisi quod tot et si ponenda causam quod
si tunc + quod dicitur sua Ex quo cui respondet
Mā. 2da propterea Cui forma. 3tia
quo cui efficiens. 4ta cuius grā cui respō
det finis. plures res vide apud Arist.
metaphr. c. 7. q. 1. sect. 4. Corinthe. in c. 7. de
col. 2do p. 7. cap. 7.

lege Tertium

putat plures et causam
sua +. nō est exemplar

Sed videtur esse plures causa quā +. v.g. Ideali
ne exemplar. Manifestum est esse causam in re
nec totos quod agant unquam imaginem ac similitudinem
aut compositionem non sicut ad quā similitudinem
effectus vult efformari. Unde dicitur p. 7. Metaphr.
domini materiam officii a domo quod est in mente. ar
fuit. & sanitates quod sunt in corpore proficisci a san
tate. v. sanitatis idea & forma intelligibili quod
in mente Medici. Accedit quod sicut et re quod
fit ex quo fit facta ita quod si ad unquam
similitudinem fit facta. & sicut id quod efficitur effici
ens efficiens propria sui & distincta causa. Ita
id ad unquam similitudinem effectus officii propria
ut causa nempe ita ut exemplar. Necesse
ad ullam ^{causam} rem remoueri potest nisi ad unquam
ut nemo non videt: non ad formam; Non forma

Ita dicitur quod ut e causa vera informat mater per seculo quibus
 Efficiente: quia efficiens est unde 10. Noty pby
 sig de realit. Non ad finem quia exemplaris
 qd caetera n fieri huc claris patet. Constat
 qd Exemplar propriu' cae genit.

Variis est hoc d' re sentit. eda' et d'oty
 qd p'cessu' reuocant ad causam exemplare ad cae
 efficiente: s; hoc no' uer' p'ce d'it nam ut recte do,
 et foras loco cit. sect. 5. Exemplar quatenus
 exemplar est no' e' q'q' efficiens a m' effici
 q' d'it in quadam imitatione passiva nec cor,
 ut ad uerit ad actione ut influens s; ut extingens quo,
 d' amodo terminant: Necess' aut est ut omne
 q' reuocant ad aliqua' causam parh'et
 no' n'at' quo n'at' eiusdem; Quod si no' fiat, nullo
 modo referend' est ad illam reuocari. Si dicat
 q' d'it forma agentis de instrumeta reuocant ad causa'
 q' d'it efficiens q' d'it exemplar. Sedes regando conse,
 q' d'it forma agentis de instrumeta q' d'it
 ad agendum utitur s; aliquid efficien
 ad effectum q' d'it ad effectum; Forma q' d'it quia
 q' d'it ad agendum n'at' a forma
 q' d'it de in forma agent sicut uere est in

Variis sentit q' d'it gen
 p'ce d'oty

Obiectio.
 Solutio.

calore ignis: Invenitur uero reus carum ad efficiendum quod nota movet & actione agentis esse, quum. Itaque reuocant exemplar ad finem alij ad causa fortiter inter se huiusmodi realitatem ut patet & patet paulo post clarior. Itaque quod sunt causa exemplare non est uera & per se causa, sed autem quod non habet effectum ut exemplari imitatione fiat quod uere est in seipsum & seipsum uis quod non imitatione sola sed inactione quod sunt. Denique quod in rebus naturalibus non agentibus non inuenitur Exemplar cum in diu solent esse carum in rebus naturalibus reperi: Quod exemplar non est causa per se. Verum hoc parum robustum est. Nam in primis aut effectus quod fit ab agente per se pendet ab aliquo exemplari. Hoc exemplar illa arte facta proprie est exemplaria ut bene obiecto cum in illis externis effectibus produci possit. Sed iste uis uisus rei per artem faciendam dicitur exemplar est; non in quantum quod est uisus est signum representationis rei faciendam sed quod tenet subiectum uicem naturam, aut subiecta quod patet imitabilis est ab artifice. Denique licet effectus naturales profecti ab agentibus si cognitio non pendet

Itaque sententia.

Itaque sententia.

Itaque sententia.

proprio & im edicte rei caa phiculari ab ex
 emplari; pendent in ab exemplari rei caa uni
 versalis nempe rei q ad res produci deb
 cum causis & diis gaurit: Et ab illis exemplaribz
 in mente caa vtilissima existenti bz magis pen
 dent res naales qua res artificiales ab exem
 plaribz in mente artificis existenti bz. Hic ita
 se habet dicitur in font. luc ut: & in col. 2do
 q. 7. de: Exemplar in rebz artificialibz ee
 a se distincta a ceteris; id q et fides hic
 in Metaph. cap. 2. asserunt in dicit & dicit
 causam generis ee forma aly exemplar. probat: probat
 via si no eet p se caa a rebz distincta
 q sit aliquid ea nre no eet q ad una ex reliquis cau
 exemplari. Hic reduitioe ptioret: p hoc e' falsu. Ceter.
 probat Minor: Quia dat effectui esse p se
 pncipalit no' ree alimq forme pncip
 no' reduitioe ptioret ad una ex reliquis
 quatuor. Quia si forma in formas seu artifi
 ciosa in exemplari forma gferat & altera ad
 altera reducenda sit tanq & dicit ad pncipi
 alem oio in formant & artificiosa ad exempla
 rem reducenda sunt; no e' manifesta: quia

Nostra Sentia
 Exemplar in rebz artificio
 sibus e' a se distincta
 a ceteris.

caatitas forma intelligibilis suapte sua ante
 dit causalitatem forma informans & inhaerens
 fit; neq; illa ab hac causandi vim mutuatur;
 cum prius sit artificem opq; ipse interis efformare
 re & intelligibilem forma imitatioe passiva ab
 tera forma exprimi qua formam mater informans
 mare. Practica qd exemplar e prototypa
 cuo essentia rei cuius est Exemplar forma
 uo induta ab agente e participata qd
 illog similitudo. Dicitur 2do licet exemplar
 sit caa physica respectu agentis particularis
 in 2o diu causam physica quatenus ut dictu est
 or res naturae a Deo cuo causis ad fit ad
 similitudinem eius ideae seu forma intelligibilis
 qua ab omni aternitate in mente sua ut qd
 videtur ab ipsa divina entitate n' impingunt
 nisi ree ut docent theologi in 1a 2e 2o qd
 15. Quod aut exemplaria hac divina a
 ete dicuntur caa physica in de potest qd
 ipse deus dicitur caa virtus physica quatenus
 gursu suo generati ad res physicas quatenus
 efficiendab generat. Imo Luther 2do physica
 cap. 3 q. 2. art. 1 putat Deum p' hoc exemplar
 ree

2do dicimus.

Dicitur exemplar hinc
 deo causal physica.

x. causas in cor duntaxat quas si specificationem
p[ro]p[ri]e voluisset i. t. s[ed] aut et quinq[ue] addito
exemplari s[ed] multo plures numerare debuisse
ut ex statum causarum diversis op[er]ibus
in re p[er] se alios p[ro]p[ri]os usitate liquet.

Quoniam utrum
sunt casus p[ro]p[ri]i

Difficultas est d[ic]ere instrumentis n[on] sint casus p[ro]p[ri]i
sunt instrumenta p[ro]p[ri]e dicta & diversa ut s[er]va
sunt de sine improprie dicta & commata ut ca

Solutio.

loci ignis de. Redeo quod sit et calore & p[ro]p[ri]e
instrumentis instrumenta p[ro]p[ri]e dicta reduci ad casus
efficientes i. n[on] in sua s[ed] in principatis agere
agunt & movet licet p[ro]p[ri]e ad productione effectus

Consequitur ad p[ro]p[ri]um

concurrat. Ex quo intelligitur instrumenta d[ic]i n[on] p[ro]p[ri]e
casus p[ro]p[ri]i autem: Nam casus p[ro]p[ri]i autem s[ed] illa quae
sunt confis p[ro]p[ri]e ut Musici artificis; aut sunt
illa q[uae] contingunt & n[on] s[ed] eodem n[on] agunt
quom[od]o d[ic]untur instrumentis d[ic]i p[ro]p[ri]e. Proinde

Dubium est an
Instrumenta p[ro]p[ri]e d[ic]i

manifestare notabilis in instrumentis p[ro]p[ri]is d[ic]i
q[uae] agit p[ro]p[ri]e ^{notum} p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e et ad honore
s[er]va virtutes: Altera q[uae] illi quom[od]o in h[ab]ere
& ab intrinseco principio ut s[er]va s[er]va de
p[ro]p[ri]e q[uae] illi quom[od]o forma p[ro]p[ri]a & notum
na. i. ad accurre; de hoc e[st] illa virtus s[er]va
quo instrumentis p[ro]p[ri]e ac dispositio op[er]is

1a

ad effectum causae principalis nec est efficacia virtus & 2°
 alio instrumentalis cuius a quoniam instrumentum a
 principali agente. Ab hoc virtus seu alio est 2da
 quod quoniam instrumentum ad agente principale in
 sit aliud est quod usque seu motus ipse velut passus
 & applicatio instrumentum ad effectum causae princi-
 palis, quod usu & motu pariter est instrumentum ali-
 quod sit tunc mentalis fundamentum in priori ista virtute causae
 quod sit tunc instrumentum quod in dictis & sitibus instrumentum morari
 secundum est.
 Cum ad defectum non debet argui quod sit in dicitur quod potest
 ad existimandum aut inipsum ex universalibus & causam obstantem quodam.
 quibus aut certe pauca in verbis causis esse nu-
 meranda 1° quod proprie loquendo id solum est dicitur, 1°
 da causa quod quod res est at solum finis est id quod
 quod res est quod dicitur. Nec enim dicitur rem esse quod quod
 sit ex materia dicitur. 2do causa & effectus sit correlati 2da
 na; effectus autem a solo efficiente dicitur ut
 ex supra in dicitur est aptum. 3ta causa in materia 3ta
 nulli ex se alio habeat inter se in nulla ratione potest
 effectus ab ea se separari. forma itaque quod dicitur
 esse id quod dicitur esse res nulli rei in dicitur. huius dicitur
 potest: Nec materia quod qua res est erat antequam

NB.

c7. q6. art. 2. Quia nra de forma scriptis inebit
te univrsi videlicet a gnerale seu caa efficiente
accidentibus qbz nra ad recipientia forma idonea
reddidit no est opz ullo 3to medio quo inter se
uniarh componantur, gstituant. Neganda tu non
est caritatem illam differre ab eo q caa nominat
saltem ut modz rei a se: Quia in aliqua ita
se se hnt ut alteru su altero no solum in se hnt
suz existere quoq su altero possit; necno diffin
nis aliqui inter ipsa intercedit: At vero rei q
causa appellat su causalitate poe apprehendi nec
clarig est: quis n. nra forma v.g. su causalit
ioe conipi poe negat? Constat et poe eandem
su causalitate sua gstitere; qndem causalitat ad
nra rei nisi cum actu ad effectum conuocit: quia
ille modz se hnti nihil aliud e qua ipsa rei q caa
traxminat ut actu conuocit ad effectum: Forma
aut su existere quia actu nra informat de caa
net ut patet in aia roati q se se extra nra
cohaeret. Item nra su diuina virtute forma
ei et si nulla in se heat forma respectu cui
propria causalitates admi nra: Modi n. nra
sandi in ipis ubi q caa appellari solent virtute

ac potestate gignendi; à qua potia in actu ex eunt
 quatuor causas oblati n ab his atq; regis naturis sub
 eadem ad calorem suscipiendum apti gignunt ex propria
 sua caandi virtute ac volut potia in actu pio,
 colit calefactionemq; producit. His ita effectibus
 ad penitiam ac distinctionem utriusq; causae huius ma-
 teria se: ac forma caandi totum esse gignit.
 Explicat autem hic q se de principali sola materia
 ex qua fit compositum sine corpore naturale
 patet qd huius explicat hic causas corporis na-
 turales sicut in se p se: principia at sola materia
 ex qua compositum e causa corporis naturalis q.
 Verum n. est q Euclij 2do lib. 3. q. 3. debet
 notari nam non e causa materialis respectu forma
 s; respectu compositi sicut e forma causa fortis
 est eiusdem compositi respectu; eodem no finis.
 e efficiens si proprie loq velimus. Quando usq;
 iam obtinuit ut ipse quoq; causa dicant sibi
 vicem causae. Sic materia dicitur causa forma eam
 recipiendo & sustentando forma u causa materia
 eam perficiendo & informando. Efficiens ita
 dicitur e causa forma eam ex materia potia educe
 do; dicitur quoq; se remote causa materia quatenus

Quare hic triplex
causa Materia.

Quis effectus Mater
materialis causa.

Quare Mater dicitur causa
forma. Et forma causa
Materia.

Efficiens e inchoante
causa prima. Quare?

Efficiens e e causa
causa materia.

remote caa e' un' ma' ghabah. Fins deniq
NB ^{Quomodo Fins fit caa} e' causam omnium immediate eodem efficiente
^{ca' omnium ghabah.} movendo illud ad opandum dembe. forma p' agē
in opatione producta postea et ma' q' ab illa
forma informata. Per nō causa mediate dicitur
O' ca' imediata
ca' totiq' composita.
no se caa totiq' compositi quo pacto ut dicitur
philosophi hoc loco q' dicitur t' reliqua caa
qua' ma' : Cuius causat nō q' aliquid agat aut
efficiat s' q' seipsum intrinsece det. natū con
posito tanq' sicut primum recipere de seipso
tans formam. Ex quo q' stat nō e' nō probandum
Xijm' tractu' prima' sententia' Janelli 3to Metaph. q' 2. cum sit causalitas
te' ma' in eo q' stat ut limitet & restringat
formā receptibilem in ma' : Cuius tanq' causa
tates quam ma' & forma int' se mutuo exercent
nō regent eam t' e' ma' causalitate absolute
& sicut dictam requaq' g' dicitur. Idem nota
du' est ex comitib. q' d. art. 1. int' duplici ma'
Diferentia inter causalitatem
tate' forme & ma'.
formae causalitatem hoc e' dicitur q' illam
qua' h' a' due cause inter se in invicem fortissimè
origine antecedit eam qua' respectu compositi fit
nunciant; quod eodem nō intelligendi modo sicut est
unū int' se mutuo efficiat ma' & formam

Quid dicitur. supra diximus. si dicat forma e illud ipse q magis
esse & hoc ipse, momento quo forma est ipse et con
positu vero de ipse: unde d. hater frequent. In con
suetu forma e tota rei gdditales. si forma est
rei gdditab q non ipse ca nisi qd gha manit
paz res gformulat velut id e causa. In ipse q
dicitur necesse minime e ut caa ipse antecedit

Solutio.

effectum ut supra diximus. Satis e si pcedat na
effectus q ab ea p se pendat que parte ab in forma
te forma pendet compositu ut ab in a dignissima
mtra. hater n qm forma tota rei gdditales

Quid dicitur. necesse e ut
ca forma e tota gdditales
talem rei.

apert n aliud significat nulli quo qd ipse q
forma nonnig appellat fit tota id qd ipse app
catur, aut forma ex qua res naturalis gstituit e
id ex unig pfectione desumit via pccata in ipse
mtioe gstituta seu ex quo vis rei pfectio provenit

Quid e Quotplex sit Effici
ens & quam eiq causam.

ca. Questio 4. a. ar.

o Dimpso Efficiens
no caa.

Efficienti instituto pfectu gument. dimidi solit a pte
in vstem & pccularem. Vetur ita d. qd pccul
effectu ipse distinctior producere pte pccularem ita
notari qua unig in pccul pccularem producit
ignis ignis aqua aqua. Ita dua caa

Qua dicitur vstem
ca. caa.
ca. pccularem.

2da Simp. 10.
Dylog. 2. 10.
109.

igni legni calefaciendi caa est.
Dividitur et caa efficiens in totalem & partialem
& modi loquendi splendi accipiunt. 1o qdem ut
caa totalis illa sit q in suo gne totum effectum
su gursu alteriq caa eiusdem ut diversis ordi-
nis producit: partialis illa q in suo gne totum
effectum n producit, su gursu alteriq caa eiusdem
ut diversi ordinib. 2do de longe usitataz accipi-
caa totalis pro ea q in suo ordine & gne totum
effectum producit sine requira aliqd alteriq ordinis
sine nox: partialis ^{pro} ea q nec in suo gne nec in suo
ordine totum effectum producit. V.g. 2da g. 10. 10.
Adami fuit caa totalis 1o modo eo q su gursu
caa secunda cu se solo produxit: produxit
n° Socratem & Zenonem e caa partialis 1o modo
totalis 2o modo, eo q licet ad eos producendo caa
2da concurrerit non ta alie ordinis eiusdem fuerit
parentes Socratis et caa totalis 2do modo eo q
licet fuerit concursu ad eos non ta fuerit in
cursu alteriq caa partialis eiusdem gne ordinis
Sed qn duo Socrates trahunt aut ferunt pondus quater
se solo trahit aut fert sine aliq ad se
possint sine nox tunc uterq e caa partialis illiq
tractionis &c.

NB:

Proterea dividit efficientes in subordinatas & non sub, 3ta Divisio.⁷⁵
 subordinatas: Non subordinata illa est quae nullo modo a se quaeritur
 minime se dependit ut ignis aqua &c. quarum nulla
 pendet ab altera in se invicem generatione & operatione.
 subordinata causa efficiens illa est quae non a se quaeritur
 se invicem se dependit; & est ad se respicienda aut non.
 essentialiter aut essentialiter subordinata prioribus quibus
 illa est quarum una absque altera non potest operari
 altera non fieri suo dependat; ita subordinata
 posterioribus quibus illa quarum altera posteriorum.
 absque altera non potest operari: sic subordinata causa
 particularis utitur; nam particularis quae ducere regno,
 effectus suos in utroque & inconvensa: Nam
 deus se solus potest esse effectus producere ea
 iam quasi legem sui statuit ut quaelibet
 naturam non miraculose sed naturaliter
 edis ducere velit. Haec pro persona deus
 differunt quia sunt quae a se invicem
 possunt esse eundem speciei ut patet essentialiter
 aut subordinata minime quippe in essentialiter
 subordinatis altera ex natura sua pendet
 ab altera in causando, quae dependentia non datur in
 eorum speciei eundem; sunt enim in se invicem
 in causandi facultate. Quod differunt quae in se
 subordinatis necesse est ut non causandi

Haec duo causae, quibus
 essentialiter differunt.

2do

3tes

superior sit nobilior & perfectior quam inferior non
inferior a superiore pendeat in causando; in aucto-
ritate aut subordinatio id non est necessarium in nec
nec de tanta dependentia. 3tes differunt q^o o^o
essentialiter subordinata simul existant eo pacto
quo concurrunt ad eundem effectum; sic n. o^o n.
causam est cu^m inferior in ipso causandi actu pen-
deat a superiori; quo t^o n. e^o o^o in aucto-
ritate subordinatio plures efficientes sua distinctio-
nem in principales & instrumentales, tercia^m prin-
cipalis in physica & moralem vide apud Scot^o in 1°
Metaph. c. 2. q. 5

Vide Scot^o

Definitio efficientis
s^o m. Aristem.
Quare vocat^{ur} p^{ri}ncipiu^m
p^{ri}ncipiu^m

Obiectio.
Solutio.

Quomodo efficientis sit
p^{ri}ncipiu^m Mot^{us}.

Definitio efficientis talore s^o Scot^o cap. 3. Efficientis
e^o id aude s^o m. principiu^m e^o mutatio seu mot^{us} &
e^o mot^{us} p^{ri}ncipiu^m noⁿ absolute; n^o t^o
noⁿ p^{ri}ncipiu^m e^o & ab eo movetur efficientis; s^o p^{ri}ncipiu^m
p^{ri}ncipiu^m p^{ri}ncipiu^m q^o mot^{us} p^{ri}ncipiu^m p^{ri}ncipiu^m d^{ist}inctio-
nem q^o de fine d^{ist}inctio noⁿ p^{ri}ncipiu^m. Si d^{ist}inctio n^o e^o p^{ri}ncipiu^m
p^{ri}ncipiu^m mot^{us} & q^o noⁿ efficientis. Q^uo-
modo e^o p^{ri}ncipiu^m intrinsecu^m e^o mot^{us} q^o e^o
illo ipso subiecto in quo movetur n^o p^{ri}ncipiu^m & p^{ri}ncipiu^m
efficientis e^o p^{ri}ncipiu^m extrinsecu^m noⁿ existens t^o
p^{ri}ncipiu^m essentialiter in illa re in qua e^o mot^{us} ab effi-
cienti productus. Nec solus e^o efficientis p^{ri}ncipiu^m

Sic forma v.g. q̄ est principiu' motus & aliu' motus ignis sursum dici solet efficiens illic motus
hinc alia rōe dicitur dicitur atq; forma efficiens
hinc physici dicit principiu' motus ut quo ipsum
efficiens ut quod. Deniq; notat q̄ licet ipse
efficiens illud dicat q̄ aliud a se & extra se
efficit illud in supposito et eē efficiens q̄ in se
ipso atq; efficit. Obiicitur q̄ rōe motus
atq; motus physici in deficiō efficiētis
tūm eē dēum ut res creant nō eē cā efficiē
cientis; q̄a nec creat res creant p̄ naturā
physicā. R̄ dēo nō eē cā efficiētis physici
ut creat eē tū causa efficiētis q̄a efficiētis
atq; potest quā cā efficiētis physici. Si itōra
dicat; dēum ut concurrat ad produciōnē
reātin; ut causis 2 dicit rōe dicit cā physici
cā q̄ p̄ q̄ mouet motus & mutat imutat.
cū tū efficiētis cā mouet et ipse mouet dicit
at R̄ dēo tū efficiētis cā physici solū dicit
dicit ut sit principiu' motus in alio; id q̄ fieri p̄
et si ipse efficiētis rōe inūter ac mouet. Nā
cā hinc inferiora p̄m̄t corrupit alterat ut
ipse alterat p̄m̄t aut corrupit
efficiētis causalitatis q̄ attrahit ea q̄a hinc
dicit sūm rōe q̄ sit in eo quo posito se p̄m̄t
explinat

Quandā proprie dicitur
Efficiens

Obiicitur q̄a

Solutio

Alia obiicitur

Solutio

In uno q̄ p̄t causalitatis
Efficiens

Quo agitur non est
petur.

13

Obiectio 1a.

Solutio.

Obiectio 2da.

sententia haec ita est accipienda ut in alio causato
 cunctis tunc dicitur aliter non solum pro inflexu
 fiat sicut inquit: Quia in fluxu seu alio loco
 explicata plane sequitur non enim agens terminat
 esse id unde per oritur mutatio: Tunc n. dicitur unde
 per oritur effectus sed mutatio ut si hinc utitur ad
 ipsa mutatio sed in fluxu seu origine mutatio
 esse agens tunc in istis agentibus per motu mutatio
 nonne agunt. Obiicit 1o. Illud non est aliud quam
 effectus sicut fit seu effectus ut est in fieri effectus
 est ita & alio causato, aliqua se priora sequit.
 Hoc non potest esse alia quodam alio alioque in inflexu
 abeundum est - 2o effectus causato non est alio.
 Videtur alioque sicut in inflexu sua realia esse sicut
 in dicitur fit & sub hac re sicut hinc se esse
 effectus quatenus eius effectus comprehendit: sed eandem
 spectatam sicut agens illius instrumentum effectus
 sicut hinc se esse sicut causa a qua licet dependat
 non tamen gignit dandam esse aliam in media causato
 talem: sed quia id quod ita a causa pendet ut sit ipsa
 causalitas nequaquam alia causalitate indiget: sicut
 nec existens aliam existentiam qua existat nec
 alio alia possit alioque qua fiat. Obiicit 2da
 Causalitas debet antecedere esse id quod a causa oritur

sed non solum effectus sed etiam quod ipsa à causa efficiens
 quod alio modo dicitur efficiens causat. Maior
 patet quia quod à causa omni contingit ab illa omni qua
 tergo forte causa est illius productum. Minor pro quia
 omne autem proficitur à causa tanquam ab egerit pro,
 ipsa cuius virtute autem egerit efficiunt efficiere
 solent. Ideo distinguendo maiorem dicitur ante ratio.
 eade omne id quod à causa omni simpliciter & quomodo modo
 ergo; dicitur antecedens omne id quod à causa omni ut forte
 causa est concedo. Jam licet et ipsa causalitas omni
 utur à causa omni tamen ab illa quasi manet &
 ab illa simpliciter non ab illa prout forte dicitur
 quia per virtutem tanquam propria & fortiter ratio sic
 formali causa ostendit.

Quomodo causa particularis effici
 Certos habeant se ad causas
 Veteres & vicinosa.

Quaestio. 5ta

Quia est de re sententia quod dicitur apud col. Vide col.
 2do p. 98. Nos rem omnem hanc aliquot spec
 rationibus complectemur.

Quia Absentia Absentia causa dicitur virtute sua nihil Absentia sua.
 Quia Absentia Absentia causa dicitur virtute sua nihil Absentia sua.
 Quia Absentia Absentia causa dicitur virtute sua nihil Absentia sua.

a honore no' solum falsu' e' sed ab omni tu' scilicet tam
 hoc sententia tolla' non iudicio alienissimum. Est hoc affectio quae
 quosdam Arabes & Gabieler qui in 4to sententiam
 dist. 2 q. 1 & 3. Ipea q. deo ab initio hoc pactu'
 muerit in rebus creatis ut se ad ipsam plenitudo
 agere uelit omne eis adhaere quia adhaere uel. Sed ha'
 rone stabilitate queque no' gubare uolunt deo ut uia
 probant se magis q' daz arguta. In finem sit q' plura q' q' pauca
 fieri pot' q' deo p' se solum res ser' p' fieri p' mult' uia
 tuarum indigunt q' res alie uia deo nulla adhaere
 probant 2do. administrat' sibi propriis & se uisari. Sed deo quoni'
 p' se solum agendi uolunt: q' p' se solum est effectus p' se
 p' ducere qua' administrat' aliorum q' p' se solum. Minor q'
 se solum efficit q' collent' atq' uol' p' ducere agens
 ca' uirtutes indicat: in altero quopiam producere
 inopia' & inbecillitate arguit: q' a hanc causam
 probant et antequam uirtute nihil efficit deo adeo q' deo uia in
 tale 33. scriptura.

hic authoritates uirtute sacra'm' literaru' ut illu'
 priorib' ad Corinth' c. 12. Qui opah' omnia in uobis
 Et ex posteriori ad eodem c. 3. No' q' sufficienter
 uis cogitare aliquid a uobis quasi ex uobis deo.
 Respondet ad 1m. Sed hoc nullo negotio dissoluitur. Ad 2m' respondet
 illud finem fieri q' plura q' aquae conde' uel deo.
 hoc dominus bonitati & sapientie quoniam per

pauca fieri potest. sed negamus agere quoniam &
 gloriare suavitatis atque admirabili dispositio —
 ut divina providentia res efficiat per se solo deo
 efficienter subtracta omni agendi virtute causis & dicitur
 Summi. n. boni est sese coicere: Quia ut in re magis
 sese coicet quia totus huius creatis inproductiva
 insertiendi. Ad 2^{am} respondet omni quoniam deo & respondet ad 2^{am}.
 per se huiusmodi agendi modum; sed tunc in eo non consistere
 ut deo non admittat quodam aliam causam effici
 entiam: Quia eam non admittat quod ab illis deper
 deat ut quod absque eorum opera se solo cadit effecta
 producere non potest sed ut ipsa eam dignitate
 imperat quod agendi non nullum arguit potest esse,
 autem aut imbecillitatem. Nam, quia maiori
 minor exploranda est: si non vellet absolute ac proprio
 maioris esse perfectior edere effectum se solo reger
 da est ob causam iam iam allata: si autem vellet mai
 orem perfectior argui quod agendi opera se solo
 qua simul cum alio cuius opera & administratio operat
 concedenda est sed sic agendi modus in deum non cadit.
 Ad loca Scripturae quod attinet non negat absque causis & dicitur & respondet ad 1^{am},
 sed sua efficientiam sed docet eam absque deum in sum. ca. de deo Scripturae.
 se & auspicio nihil valere: Interon legit ibi et soli
 gratia operibus quod comparari tunc ad deum ut ad causam
 principalem referri debet. Nec merito proinde
 licet operibus ob sua velis causam & in se agendi

facultates ademt: Quod 1. eam inerti et hinc qua
titati s; formis ta' substantiali qua' aucta' corp
in aucta' reformit: Sicut aut' eam de' fortissim
effluentia' Am' abest ut in' hincat quantitas ut
eam ut m'pe adinet quidem ignis quo maior
est eo' longis calefact' & gleba' terra quo uasti
or' eo' celeris desum' fere' modo illi' aqua' ale
ut nitensio' hinc' par' s'ctam' p' hinc' genitab' con
desit. Adde q' eadem' Quantitas' dum' magis
extendens aucta' magis' fulum' p'bet' ut' ad
hoc' ipso' corpib' p' hinc' mutui' & ad' agenda' ueris
in' g'ntu' r'ez' subministrat' eorundem' agenda' fan
tatez' n'ru' in' modum' p'rouult: Neq' u' p'p'e
d'gest' s'p' ueritate' peculiarib' q'dam' p' hinc' p' hinc'
illapso' quo' p' hinc' corpib' s' hinc' p' hinc'
abunde' n' agenda' in' se' mutui' sufficit' p' corp'
hoc' agenda' p' hinc' p' hinc' p' hinc' p' hinc' p' hinc'
Eoc' ad' ueritate' p' hinc' ac' p' hinc' n' d'gnu' e' hinc' p' hinc'
rer' ut' fuerit' aut' debile' ueritum' s' hinc' p' hinc'
claris' p'bet'. Sane' f'ctis' e' hinc' ut' n'pe' s' hinc'
p' hinc' n' d'gnu' ueritum' p' hinc' p' hinc' p' hinc'
obuia' & p' hinc' s' hinc' ut' n' p' hinc' ut' s' p' hinc'
p' hinc' ueritum' adeoq' ad' ueritatem' p' hinc'
n' x' tam' argutis' ac' uer' s' p' hinc' ac' s' hinc' con
pellendi' s'nt'. Neq' aut' s' hinc' ueritum' s' hinc' p' hinc'

Hoc dogma falsum est
ostendit

quæz calefere & id genus alia sensu manifesti na:
 Nec absurdo se liberant in dicunt n se huiusmodi acti
 ones ^{regare} ~~ignoscere~~ s; aliam earu caus dilatare: Na
 in sensum viduo corp omnium bonum a fine sol
 esse lucem mittat & quib uat profecto sensum
 regare quinnih q absq ueritate argtmo negant
 cas funthoer ipsarum et rerum ept in qbz des,
 hendiur. preterea si sol no uere illuminat &
 aqua uere no refrigerat seqr coha corp usum b
 quendi bonumq iudicium n ee uera ea puzri
 ata qbz id offering: Nec n ut illa uera sint
 pati e Deum sole pte lucem fundere ut ad
 aqua presentia q ducero pigiditate: Na in Deg
 aqua pte pte et calore gignere no niny
 aqua qua ignis diceret naa sua calefere: Imo
 & uero qd diceret procreatu frigelu a lapide
 si Deg ad illiq pte hanc argelu q uerisset alia
 argtma uide apud Tol. & conuincit. Vide Tol. & conuincit.
 ffserho 2da Non solum falsu uera pte puzri puzri
 gnain s; hucorum quoz & eruen est qreca
 solas creaturas agerol in imediato & uimali dei
 co uosu e gha Inramu 2do Dist. 1. q. 8. & Dist. 34.
 q. 1. q. Sars altera extena opinio n nuplexq canq
 sic probat 1o Si Deg cau 1a & uerit ad puzriore

Vide Tol. & conuincit.

quæz calefere
sensus 1o

N.g. calor et coarctat adu & in diate aut givrit
eadem ratione qua calor & ducunt, aut diversa. Non
eadem qd eadem numero utro a duobz distinctio
dini agentibz p'fusis a pt: No' diversa qd aut
p' illam actione, caa utri p'ducere totz effectz
& hoc non qd alioga caa p'ticularibz quibz est
p'p'uarag: aut p'ducere tm' p' alig effectz &
tunc caa utri est tm' caa partialis reg' et coarct
retet cum caa p'ticulari ad producendu' idem p'du
idem cu' caa p'ticularibz unam p'tem p'ducatur
aliam p'tem. Et do. Si actualis dei quibz regere
idcirco regere q' caa naturae sunt utriq' ne p'ori
effectu' producere: s' p'ca non regit p' p'tem
Minor qd calor v.g. octo gradus p'ducere p'
calorem sex ut quinq' gradus in effectz p' ne
super p'fectione caa. Nec requir' actualis dei
quibz ut caa p'ticularibz d'terminet ad hunc ut
illu' effectum p'ducendu'. hoc n. uniuersal' agent
um naturae ab initio tribu' e' alig' m' d'm.
Nec requir' ut agent' naturae applicat ad effe
ra' hoc applicatio fit aut alio' agent' naturae
opa aut libera s'oi voluntate: q' quibz dei
minimo requir'. p'terea q'io adu' talis quibz
dei tollere voluntate' nra libertate' s' enim

probat rdo.

quibz h'.

n. in idem unum rei alterius actio tribui ut eadem
effectus producat opus ipsius effectus pro ea quae illa
sunt forma rationis agendi quales.

Natura sententiae

Deve con. in h. actus,
si d. in edicto con. in
ut ad quosdam, op. ed. in
positum in d. in h. in
vari. h. in.

Vide col. 98.

probat p.

Nesum hic nimirum substantiam dicitur est de qua
causis particularibus nimirum efficiendi propria minime
ordinat. Hoc possumus ex dictis clare est. propter
tu ab alio potest tunc ut et a col. q. hoc utala.
causis pluribus. Nam una ut altera genti eorum
suppositis dicitur h. in oraculis apud eorum
col. extantibus. In agentibus se de h. in
subordinatis ut 2do Metaph. c. 2. septu. eto. eto.
lois affirmat potest in foris no. caat nisi de potest
ter a superiori ita ut sup. simul generat ad
causandi actum: Imo sunt idem in quo p. h. in
H. & auctor libri d. causis h. in h. in h. in h. in
ca. prior h. in
or: Sed deo d. h. in
liter ac se subordinari op. let ora agentia crea
ta: igr nullus agentis infra deum aliqua edra
pt actione quia deo in eam proxime in h. in
Ex toto ut potestum h. in
verbi numero transmissum illud recte ab h. in

hinc s. August: lib. 7. t. xviii. cap. 7. & lib. 5. t. 4. q. 1.
 nisi ad litera ero. Sic t. lac. re. pub. erime. p. b. l. o.
 Joseph. Mouet. Reg. nigt. occulte. p. o. h. a. u. m. n. o. r. a.
 creatura. suam. eoz. motu. illa. uersata. Dum. frage. uisa.
 perficiunt. Dum. uirueunt. Sydera. dum. alternant. uoti.
 Dum. eoz. aquar. lapp. agitah. Dum. uireta. pul.
 semina. euoluunt. Dum. animatia. g. e. g.
 Dum. inig. nistos. exieere. p. mittunt. e. p. h. i. a. t.
 q. illi. cum. p. i. m. u. condita. s. t. tang. impli.
 ut. alora. p. ta. m. d. d. e. r. a. t. q. t. n. i. suos. cursu. uox. e. p. h. i. a. r. e. n. t.
 q. i. l. l. e. q. condidit. p. r. o. u. i. d. o. u. o. t. e. a. d. m. i. n. i. s. t. r. a. r. e.
 q. d. o. p. r. e. D. e. u. m. i. m. e. d. i. a. t. e. c. o. n. c. u. r. r. e. r. e. s. u. a. q. d. e. u. m. i. d. o.
 q. d. i. m. i. n. a. e. f. f. i. c. i. e. n. t. i. u. i. r. t. u. t. e. m. c. i. r. c. a. e. f. f. e. c. t. u. m. a. l. i. q. u. e. p. r. o.
 d. u. c. e. n. d. u. m. e. x. e. c. u. t. e. n. i. l. u. l. a. l. i. u. d. e. s. t. q. u. a. d. e. u. m. i. t. t. i.
 q. e. r. e. & u. e. l. l. e. e. u. m. e. f. f. e. c. t. u. m. e. e. s. t. n. i. l. u. l. p. r. o. e. q.
 q. n. i. t. t. i. g. a. t. & u. e. l. l. i. t. e. e. p. n. u. l. l. y. e. f. f. e. c. t. u. m. e. e. p. r. o.
 u. d. q. u. e. m. i. m. e. d. i. a. t. e. d. e. u. m. r. o. g. u. r. a. t. Si. q. d. i. c. a. t. s. t. r. a. l. i. u. m. u. l. a.
 n. a. i. o. r. e. e. e. u. e. r. a. n. t. u. r. e. q. a. d. e. u. m. i. t. t. i. g. i. t. & u. e. l. l. i. t. u. t.
 q. d. i. c. a. t. s. t. i. d. e. q. p. r. o. p. r. i. a. m. u. i. r. t. u. t. e. m. d. e. i. & n. i. t. u. m.
 q. a. l. i. e. n. a. m. D. e. u. m. a. n. t. t. a. n. t. u. m. o. d. o. u. e. l. l. e. u. t. e. f. f. e. c. t. u. m.
 q. p. r. o. p. r. i. a. m. u. i. r. t. u. t. e. m. c. a. a. r. n. y. r. a. a. t. u. m. a. c. p. r. o.
 q. i. s. s. e. e. t. i. m. e. d. i. a. t. e. g. e. u. r. a. t. R. e. s. p. o. n. d. e. t. q. d. e. s. p. o. n. d. e. t.
 q. d. e. u. m. u. e. l. l. i. t. u. t. e. f. f. e. c. t. u. m. s. i. t. p. n. i. m. c. a. a. n. a.
 q. e. t. c. a. a. n. a. t. i. g. e. u. r. a. t. p. o. n. d. u. t. e.

n^o in q^o divina voluntas rō simul et gaurat: Pa
itelligit & voluntas divina ut a^o p^o rei p^o illa
& voluntas rō in^o p^o in^o dicitur & impulsiva
Dei ad producendum s^z et eo se ac p^o se produ
tina hoc provide quando de^o p^o itelligit
& volitione ut ignis v^o existat exeret de^o
De^o et in^o productivam qua ignis existat &
hoc ipso q^o itelligit & vult de^o ut ignis existat
p^o hanc ut illam causā naturā exeret quā illa
causā in^o productivā qua ignis existat: Non
p^o aut de^o velle ut ignis existat p^o virtutes re
turalis causā solig sicut velle nō p^o ut voluntas
sua nō sit productiva eis q^o vult. Unde aliq^o
lute dicendum est nāq^o quāvis causam crea
tū hoc ipso q^o creata p^o talen^o eē ut nulli
effectū illis debeant nisi simul itelligat & vult
De^o eū eē atq^o adeo sic actualit^o effectivē acia
mediate gaurat. Deum hanc rōe probat: Non
min^o requit ad unāquāq^o rem p^oducendā quā ad
eam tueram & conservandā s^z ex ipse natura
Dei eas propine tueris & p^oservatis in flugū ita
dependent ut s^z eo nec movitō p^osistere p^ont
p^o de^o s^z in flugū dei propine & immediatē mōt

q^o habet vltimo.

atq; illo cessante & abscedente stat op; ei; ita
mūdy uel itū oculi stare poterit si ei dege,
Greg. Gregorius gimen sui subtraxerit. Illud autē à D. Grego-
rio Hom: in Ezek: 17. Sapiens hinc simul
ac sancti hinc traditū est de eadē divina
re mō gēnādo: sic ē atq; nōt ut extra sit: sic
curat ut peccatū penetret; sic p̄sudet ut p̄-
tet; sic portat ut p̄sident. Reliqui est
argūta in q̄tā mō p̄sita dīsoluunt. Hic p̄ respō-
deh p̄ Deum uniuersū ad efficiendū egrē respō-
sione diuersa: s̄d obiectionē dī Deū p̄-
cere totū effectū in suo gēnē sicut & p̄ticularē
cā eundē in suo quoq; ordine producit. Nō autē
ita totum quasi vīsa sola s̄d adminiculo abīng
producat quō paulo p̄g uerūdo effectū producit
et hoc respōsio factū bona est. Hic tū nō
nō dī respōdent eandē eē actionē dei & eā
ē dā dū q̄a s̄nt unū & eundē finē proximū
ac m̄terium q̄ ē forma q̄ producit; tū q̄a
m̄t̄ externū multiplicatū actionū quoq; mul-
tiplicitatem non infert adeoq; unā & eadē aū-
minero plures s̄re p̄t s̄nt̄ exteros totales
et non subordinatos: sicut nāq; op; in gram-
duorū amicorū effectū p̄t ita ut nō minus

Respondet ad p̄-

ob alterum in qua pp utrum simul fiat: hoc in
ita sese beat multo claris patet pro eandem actio
ne plures esse fines subordinatos quorum unus
ad alterum referat, ut cum qd pollicetur laa su
deat ut ipz mediaturibus bonos qdqz proffit. Itaqz licet
utraqz causa in suo genere perfectio non habeat, pade
dem ratione utrius concurrat, & da simili d in suo gradu
e ordine sicut ratione, utqz concurrat p huiusmodi modo
ing h' da pro subordinata q subordinatio efficit ut
ambae quasi unus agentis vim obtineant. Ad 2am Responsio ad 2am.
Respondio distinguendo. Concurrit dsi requit q sicut
mudq & sicut laa utrius auxilio no potest producere
omnes; q sunt virtutibus & virtute sicut p pira gener
co ordinem suu non potest producere nego. Reliqua
in eodem argumto addita parum momenti sunt ad oia
ista suo no cursu dsi requit. Ad 3am negat Responsio ad 3am.
Den' hoc suo cursu imponet causis 2 d' b' necessi
tates: Na ab aeterno statuit in istis concurrere
comodate no de quierentia non unigenitqz. Cum n.
concurrit hie dsi in voluntate & intellectu divino con
sistat intelligit utiqz Deo & multo ut ipsis huius
voluntatis operes eo modo etiam d' q' h' t'
sint quo no q' h' t' e' d' b' t' liberi utiqz om
nqz voluntate soluta. Ad 4am Responsio utramqz pade ad 4am.
catu in suo genere & ordine immediate concurrere. Deo

in hinc sequi caeter sic quoniam effectus & dicitur
esse partialis: Nam ut dicitur: sapientia dicitur qd
art. 2. recte dicit & nos supra iudicamus illa dicitur
taxat caeter partialis certum qd in eodem caeter qd
deniq; ordine ad unam illig qd causam integram
dant qd fluit ita ut sentia pendat ad a hinc
agendo; quo modo non conuenit dicitur & caeter dicitur
sunt tunc dicitur & ignis v.g. cum ad pducendum ad
rem conuenit modo quodam dicitur totales caeter & quod
dam modo partialis totales qd utaq; totum esse
ut opah, ad n. m. se laboris quodam partem
ut illa dicitur, hinc illos producat, ut dicitur: par
tiales dicitur, sunt quoque modo qd sentia in dicitur
caeter eo parte influpum quem tunc adhibet eiusmodi
alorem producat: licet n. dicitur eundem calorem
quem simul cu igne p. se se solo partem efficit
n. tunc enim efficitur ualet eo tunc qd dicitur
cu igne opah existeret sicut qd alio quodam efficitur
ciori qd ignis influpum suppleat & conuenit.
Ad id qd additum est respondet caeter adas p. qd
aliquo modo uocari instrumenta quare ex eam ut
uolunt dicitur opah; si tunc instrumentum proprie sumat
ut res in ignis p. hinc plane conuenit: licet n.
caeter p. & illa tanq; p. inferiores dicitur subiecta
agat

quodam modo
sunt dicitur caeter
totalis

quodam modo

ei creati in idcirco ad suscipiendu' calorem subiecto
& reliq' circumstantiis communi resp' h'c f'ictu' no
ac sup'flum. Et q'qd ex f'ic' d'ri ampl'iq' regu' ex
mah' p'ter g'ursum in actione d' calorem q' p'edu
cit. Demde si res creata n'bil o'io absq' p'ximaria
excitacione producere p'nt p'p't' p'otari q' noq' a Deo
humana voluntate ad ar'ly m'it'os c'seques'at,
s'undum q'. Si dicit q' p'iu' e' p'ri' sup'ior' no,
t'orib' mouere no' motum s'unt & p'ri' alterati
& cali alterare non alteratum. Q' d'at' car' p'ig
e' comouendat qua' aliud agant. R'p'ndet' t'c
illud p'p'ar'et'ia disciplina p'ologu' ite' intelligendu'
e' n' p'p'ria' sit sup'ior' motu' mouere non
motum & agere independent' ab alio' car'. Equo
p'allet q' d'at' causas eo sensu recte d'iu' no' mouet
e' nisi motus & nisi dependent' ab agente p'ri'
q' una in' ip'is op'at'. Vigetis ampl'iq' hoc no'.
Ea' p'ia in' no' t'm' s'c' p'ia in' op'ando q' et in' op'ando
s'unt d'ubie n'no p'ig op'ari d'at' d'ed'et' d'ic' q'ia
causab' d'at'. So' un' d'ic' qualif'iq' ante op'io in
d'iu'no g'ursum no' attingat ip'ianet & d'at' causam
actione' d'anda erit alia q'dam actio a' Deo car'
p'ig elicit'. Q' Ea' qua' d'at' car' ab ip'io mouet'at
& excitat'. R'p'ndet' falsum e' q' d'ic' p'ia n'no
agat r'oe alio' p'ri'us g'ursum quem d'ic'et' to

Obiectio.

Responsio.

Alia obiectio

Responsio.

inmittat in caus agentez ut ea exiret & velut imbe
 illez corroboret. Ad qd n. ille sit neciq? neq et prius
 agit rōe illig concursu quo ad hanc & effectū rda
 caa imēdiatē attingit quasi aut totum aut aliqua
 eig ptem p se prius producat absq? qd hō caa seu
 da. ^{Explicit tōe qd dicit p} ^{psom suo gursu} ^{2o dicit prius agere sub}
 prius agere p quaterq? priora nā dicit qd pte
 chōca sunt quō nō se tē dicitur gursu qd dicit
 caarum gursu longe pcellatior est. 2o quaterq? 2o.
 priora vocant ea a qbz non queritū subsistendi
 corsega nō n. si de h gursu dicitur absolute p qd
 dari gursum ignis; et si qda ex eo qd de h con
 cursu ignis recte colligat dari concursum dicitur.
 Porro ad hanc prioritātē rationē nō opy ē totum
 causam & dicitur effectū aut aliqua eig ptem prius
 Des quā a causa rda produci ut patet.

De Fine.

Finis non nō ex + quibz causarum unū est vere
 propriū dicitur & ordine primū: Quod taceat
 ex antiquis pter qbz dicitur obscurū fuit cor in om
 nium de loquendi & sentiendi consuetudine usq ad
 receptum nunc est ut tūc videat solus meridi
 am lūx in dubium vocare quā finalem causam

*Finis nō caetera
 caarū gura est
 ordine primū.*

in humanis actionibus ceterisque rebus naturalibus insensatis.
 Patet ex Aristotele 3° libro ethicorum capitulo 1° textu 29. & 31.
 & 11° Metaphysicorum c. 1. textu 36. & c. de 2° quod unumquodque per
 se ab illo cuius gratia fit cuiusmodi est finis.
 Oportet autem illud a quo aliquid per se pendet ut sit ac proprie
 illius causa est. Per hoc videtur quod actus gratia est finalis
 sicut dicitur per Aristotelem 1° secundum finem. 2° de quibus non finis causa
 non sicut in se valeat an vero sicut intentionale per
 applicandum ea bene quod tunc fine sunt dici conveniunt.

Quid sit finis

Quaestio 1^a

videtur per Aristotelem 1° 2° finis multiplex est ut videtur et est in probat per Aristotelem 1° 2°
 ubi notatur quod finis multipliciter dicitur per Aristotelem
 modo vero animadvertenda est illa divisio quae est per
 in 2° de actibus c. 1. & 2° de finibus c. 22. & in 1° 2°
 philosophis qua dividitur in finem cuius & in finem
 finis Cuius dicitur id cuius consequenti causa persequitur
 fit fine id sit res aliqua quae per actionem fiat
 fine usque & finitio rei etc. Finis Cuius dicitur id
 in cuius gratiam aliquid fit quod non est quod egrotat est
 finis curatio; et ut Aristoteles ait 2° de philosophia
 c. 2. omnia quae ante fiunt sunt gratia veri. Galenus dicit
 fines hoc interest quod finis cuius sit dicitur in aliquo

Divisio per finem

Quis sit finis cuius

Quis sit finis cui

diffinitio in 2° de finibus
 dicitur.

finem cui; finis autem cui ex se sua non necesse di-
 gni ut magis in alium finem. V.g. Sani sub quo est finis cuius
 he de se magis in agrorum cui in gratiam illius et eadem as-
 genda laboribus; at ipse agrorum forsitan se ad
 dirigat in alium se eorum finem cui forsitan prima
 amore se se diligat. Amor finis pro-
 ribus est amor concupiscentia amor possessionis est
 amor amicitie aut quasi amicitie ad quem se
 dirigat amor concupiscentia. Non cum ubique si
 nam isto in gratia conveniat finis sed illa communis
 qua parsim ab arte notat uti gratia magis aliud sit
 dubitatur in ab aliis non inveniuntur finis cuius
 finis finis dicitur quodam ut iam dictum est
 et eorum Medij tunc se dirigat in finem cui.
 tunc si se ea quae parsim et sine scribit artes
 attendit consideravit iudicabit forsitan illius se ha-
 bitis finem cuius qua finem cui esse dicendum finem
 finis; ut cum ait finem esse se intentione ubi
 in executione forma introducenda esse finem in
 tenent ab agente in se in omnino loco pauli an
 talo. Cum se dixerit quod arte finis esse gratia
 in non subdit in sum. et nos quodam modo
 finis quasi non auderet finem cui appellare
 finem finis. Dicendum in omni est utriusque genus

Verba hic non est in
 no finis dicitur.

in finibus simpliciter numerari potest in utroque illorum
sit id quia cum agentis operatur. Nec refert quod
si finis cum dirigatur in finem cuius est subiectus
dicitur isto modo efficiens causa subordinata
superioribus. et dicitur simpliciter causa ut solus ut homo &
dicatur hoc esse instrumenta quorum dicitur hoc esse
dicitur efficiens simpliciter. Negatur hoc ut hoc
non attribuitur simpliciter in modo finibus vel in
quos exercetur; Non autem instrumentis quibus
ea quae instrumentis sunt ab instrumentis finibus
ac principaliter fieri dicatur cum potest dicitur
instrumenta fieri. Quod autem dicitur aut esse ut
quodammodo finis omnium quae arte sunt ita est
accipiendum Verbum (quodammodo) ut apparet
finibus utrum non imminuat sed alium finem non
afferat quia ibidem loci attulerat; prout
ac si diceret: sunt quippe & nos finis eorum
quae arte sunt sed alio quodam modo ut finis
cuius quae alius est finis modo a fine cuius de quo
paulo ante fuerat locutus. Hinc explicatio
manifesti signi est id quod statim simpliciter & si
ad hoc subicitur dicitur esse finis a se respectu
in quibusdam de potentia in scriptis libris traditur.

obicitur.

soluitur.

Quomodo verbum
quodammodo in
libro sit interpretandum.

78

tm quatenus si: approbentur ee qd quoniam n
 aut ut est id pp q alia finit licet alioq
 reuera alia finit ipfio gra: qd qd fit et debet
 Ee talis ee utr finem dno fine n sua qd
 tate roeg forte includere hoc ut ipfio gra
 aliud fieri alia finit sp qua roe si conpial
 & cognofca non qd ipfio aut cognofca forte
 p tm maatu. Veruuta opp non est ut finis
 ut maatu ut forte cognofca ab ipfo mediant ager
 pp fine p fuffit ut cognofca ut ab ipfo ut ab ipfo
 quopiam a quo ad agendu impellit exorta ut ipfo
 itur. Neg et opp e ut .l pp q aliud ut ma
 finit reuera fit om de ean fua tale pp q cetera
 merito fieri debeant: p fuffit ut ut eade fit
 ut cuiusmodi ee m dicit: sic vana gra uerit ac
 proprie fins e illig q pp illam fudy nauat eae
 mofynab largit de: ex qd qd talis dno gra
 folet. Finit e ut ut obijit appetitum fine coati
 fine fignitio fine proprie fine imprie dno ton
 qua dno quodam & conueniens fine reuera
 talis fit illa res fine tm talis apparet ita ut
 eig psequendi gra agentis opek.

Alia de fine

79

Notandum e pteca una ita thioz no tm fiam sub
 tudinem Mediom ad finem qua edoiaz de fieri
 aliud psequendum p quauit aliam qua fuffit

ut necesse est referri; Itaque in eisdem
 habitudines naturae & multipliciter ea media referuntur
 ad aliquid ut quodlibet se et ut quodlibet
 manifestandi ornandi recipiendi comprehendendi
 pro Medicis quod est sano tuenda sanitatis causa ad si
 bet Medicamenta media illa ad quodlibet ad con
 sistentiam refertur sic per produciens ex nihilo res
 creatas ad manifestationem bonitatis suae utio
 illa sua retinet & sic dicitur. Ad hoc
 notanda sunt varia sunt divisiones: Similiter
 quae est forma per generatorem si ducta &
 fixa generi quae est essentia cum gratia uniusque
 quae divisione colligitur ex toto per generatorem cap. 2.
 ex: 53. et hoc de phys. ex. 70. 70. Dicitur
 in medio quod ad aliquid ordinatum & ultimum
 quod non est alterius gratia ut fixum ut per ut in
 certo genere ut finis physica v.g. de colorum sci
 entiam de: Est et finis virtus quae spectat rationem
 toti universo praecipue & particularibus quae consistit in
 ore particularis in quibus agentibus. Tandem dividitur
 in totalem & partialem si fixa adaequatum
 & inadequatum si fixa per se & per alios in rationem
 & supra rationem in bonum & malum in aemulatio
 in de.

Varia sunt divisiones
 aut.

Quomodo Finis causet

Quaestio 2da.

Qua sit finis causalitas no' quom' ut ambrosius
sed ex ipso superiori q' h'oe d'adita finis ratione q'
hi' g'at finis causalitates ut e' proprie & distincta

In quo efficitur finis
causalitas
Quomodo finis dicitur
agenti auctore

ca' in eo g'istere ut sit id' cui' gra' catera
fiunt. Hoc aut' fieri neq't nisi finis moveat ager
ad agendum moveat n'q' non nolu' p'prie s' nolu' au'
ris & t'lectio'n' q' e' metaphisic'.

finis vere dicitur auctore

Et recte q'dem' d' d' finis: ut n' ad opaco's ca' efficien'ti
sequ' effect' ita proportio'ne quadam ad app'et'us
rem finis sequ' in efficien'te appetitio' & cogit'
tab' eiusdem & g'sequen't' et appetitio' mediorum
q' ob' finis ille comparat'.

Declarat' exemplo.

Qua' rem hoc ex'p'le
jndicare d'com'parant' com'odo: ex. q' 21. art. 2. q' d'
ntale v'g' s' omniu' certim' peculiaris q'd' d' d'
tab' rae animalis g'edanea & accommodata; q' n' d'
aliud est qua' p'nam + qualitatu' p' p'prie. s' d'
g'sequ' r'latio' g'uerientia' s'eu' com'parat' fortis. p' d'
s'are subon'e r'latio' appetibilis; ideo n' unig'g'at'
p'prie q' d' s'eu' g'uerient' est. Tandem' d' d'
r'latio' finis qua' sumtab' ad media' & ad ea qua'
ipsig' gra' finis referit'. Quaque' p'prie loquedo'
finis no' ex'p'at' cui'q'm' appetitio' no' ut s'ul' n' d'

mediocris; ipsa x efficiens caa fine appenderent
 boni & digni qd piaz cuius gra alia sunt effectus
 exultat et sese ad cupiditate, finis et modicum:
 Finis no solu gferat ad hoc obiectum unde propri
 am actum puausum illig amens erga finem
 media no est si fine h in efficiente.

Dubium sm positae finis pp illa motione amoris Dubium
 na efficientis caa afficit seu exultat efficiens
 magis dici. Sedel proprie no poe tñ q a motu solutio.
 imo no e motu p piaz que solu efficiens h
 in se piaz ut piaz; tñ q a efficiens caa h in se piaz
 piaz actum illig motu in actu a caa effie;

profusah. Finis no ne h tale piaz
 moueat metaphisic tñ eo no quo piaz
 ab auaro in eig aco appetitu exultare de
 ut q occasione auaro edent ut piaz
 effectus actu illum uoluntatis q appetitu appd,
 ah eliceret.

Dm Dubium est istare obiectua seu translatia Dubium
 noho ad essentiam finis ut caa est piaz Sedel Solutio.
 piaz. si dicit mouere est effectus finis q non piaz
 perlant ad eig epium. Sedeo negando piaz na piaz
 mouere obiectua ut appetibile e caa finis piaz
 ut mouere obiectua ut imitabile e caa caa
 piaz. Hinc et qd de actioe i theris piaz obiectua.

Solutio.

obviantis appetitui ipsi fine antecedere notione
illam causam fixam qd finis causalitatem in eadem
notione qd finis non dicitur. Sed et iterum
voluntati quae appetendum proponere nisi alia
alio quodam precedente fine casualitate moveatur.
In primis non opponitur propria obiecti sui sed
dicitur ad illud perficiendum qd praesertim in illa
bona & convenienter sit eandem finem rationis
sive potest sine postea sui obiectum voluntatis

Alia obiectio.

impio sine aliunde notione percipiat. Si denique
obvians ex his qd fixam non est causa propria
in se caret notione & actione physica sed
modo metaphorica. Quia finem non movetur

Solutio.

Dicitur causa physica est qd agentia physica in se
propria illa finis notione impulsu speculati & opo
tinet physicas ob finem aliquem producunt.

Quaestio

Porro cum dicitur finem movere efficiens sicut se habet ad
sit actu dum movetur quodam modo sicut quodam modo
non movetur cum sicut esse reale qd extra notione
bitum est finis an sicut esse intentionale qd sicut esse
forma intelligibilem qua actu efficiens; denique an
actu sit intentionale est in mente constituit. Quia
cum se habet ad finem movere efficiens sicut esse
ale qd ut habet ut habebit ut hinc per ut habet

Responsio

per se habet ad finem movere efficiens sicut esse
ale qd ut habet ut habebit ut hinc per ut habet
per se habet ad finem movere efficiens sicut esse
ale qd ut habet ut habebit ut hinc per ut habet

forte cuius sequendi gratia efficiens movet & operatur per efficiens
 movens in movens ut agere quod esse reale; quia intentionale
 iam habet quod finis causat secundum esse reale. Denique
 illud esse causat finis quod cum non agere movetur
 sed dicitur laborare: sed frustra dicitur laborare
 cum non agere movetur secundum esse reale quod est
 secundum illud esse causat finis secundum quod illud dicitur
 per se & quo presente cessat actus quod agens
 appetitum explet & in cuius possessione agens cessat
 dicitur in se habere efficiens quod est esse reale quod finis
 causat secundum esse reale. Est autem esse intentionale
 quod negat finis causare in se ut cognoscere
 dicitur agentibus in se dicitur quod finis non causat:
 in nullo non finis movet agens nisi per se habet
 esse intentionale ut in ipso agente per finem, ut in alio
 agente ad finem dicitur quod addo per se causare
 per quod habet esse intentionale finis non habet illud
 quod tales res ad finem suos dicitur semper eam
 utitur et illud esse intentionale.
 sed obicit Non est in se causare per finem autem in se
 non est non ens quod non potest causare Respondetur non est in se
 actuale non potest causare nego; Non ens quod non actu
 est nec esse potest ut reversa ut videtur agentibus non
 potest causare concedo sed non est in se non ens nega
 quod esse finem. Unde quod non est ens non actu
 existens itaque potest ita et idem quod non est actu

obicitur - da

existens mouere potest ut appetibile. obicitur etiam si
fit ut esse reale finis non sequatur in operibus agentis
et saltem tunc agentis moueri secundum esse intentionis
reale finis. Quod autem per se necesse est, sapienter

Solutio

et adhibet medicina motus appetitive sanctitatis
quod magis actu sequebatur. Quod et in hoc casu agentis
moueri secundum esse reale finis quod et si actu nec
fit nec futurum fit per se esse finem esse
Non enim illa solum quae actu existunt sunt entia
realia sed et quae prohibita cum possint intelligi.
Et talia sunt bona in eis et boni conuersationis
bona et appetitum agentis mouere potest in bonum

obicitur - da

fit obicitur appetitus et sunt subiecta rationis finis. De
his sapienter fit ut agentis mouere in re que
sunt in potentia et saltem tunc finis causat per
esse intentionale. Quod magis fieri potest ut agentis
mouere ab aliquo quod appetitum est impossibile, quia magis
subtile ut non sit ratio subtile ita nec sit ratio
consequentem nec rationem finis accipere igitur est ut esse
impossibile si quo modo agentis mouere debeat in
prohibitione aliqua uoluntatis eo modo quo malum in
dit forma boni ut a uoluntate appetit. Valde
est quod appetit quod sperant quod nec est nec erit nec nec
est per illud non appetit forte ut tale per se in malum

Solutio

hoc est, ut qd' reuera tale, appetit e' illud forte ut
 possibile atq' adeo reuera impossibile secundum apprehensione
 ipse e' possibile. Quia 3° nihil actu caat nisi obiecta 3ta
 actu sit alioq' nō caat realem e' effectū reale nō
 est alioq' realit. s; finit secundum esse reale ut hinc
 non cogit q'. hoc argum' est si in superiori se fecit solutio.
 conueniat eiq' in solutio a superiori quique modo
 uerba rem hanc paulo clariorem reddet hanc
 negando maiore: & licet alio caa nunq' nisi in
 actu existant actu causent hoc in finit finale
 caa attribui nō debet unq' nō est q' sola caa
 finalit ut ex defectata met' causet: tm' n. abopt
 rei defectata dum defectat respugnet nō esse ut
 obiq' repugnare uideat esse gradum desiderium
 eorum q' nondum hinc unq' quib' ut nō p'ca
 cum ee possint nondum s; itaq' nō mouent pro
 p'ca & metaphisic fin' nōca uerū efficiend' de obiectu actu
 iōib' hoc e' discrimine q' nihil p'cipue mouet s; nō s; sit
 actu in reum caa saltem p' nōca nōca alioq' unq' nō
 uerū agit: Ut aut' metaphisice moueat salit est in
 ut sit actu applexum ab agente aliquo creato; isto n.
 nōca nōca caa agent' e' statu intendenti potia ad
 statum intendenti actum: Verū ipsum esse reale q'
 intendit e' nō mouendi; conuolū aut' illy e' g' d'itio s;
 qua nō mouet ut dicitur est. Obiectū nōca effectū nōca
 est caa s; finit secundum esse reale e' effectū q' nō est

78
 Discrimen inter
 agentis p'cipue &
 metaphisice mouendi

causa de ita rationabilis finis q. q. hanc s. v. r. e.
spondeat effectus forte no. e. ca. q. q. n. a. t. v. t. i. c. a. n.
dem rem quaterq. efficiens ad se. efficienda q. sequi
dum de. monet. sine eo; & eandem ipsam rem in
partem ut angustiam quaterq. appetitum saluati
etiam reddit effectum esse.

Quae ad ephem. t. effecti ca. finalis non nat. e.
o. efficiens opaco. in. y. numerandi. fiat. a. a. d. q. t. m.
pro. q. t. i. o. n. i. s. s. u. n. g. s. o. l. u. t. i. o. n. e. 2. d. o. p. h. y. s. i. c. 7. q. 22. a. r. t. i. s.

Legit. Coniunctio. Libere opaco. & fieri aliquem obtinere. Autet. usus
opaco. ordinem. quenda. m. t. se. h. u. t. e. s. p. e. c. t. a. t. i. o. n. e.
i. u. n. a. e. t. p. p. u. p. t. 1. a. s. i. m. p. l. e. x. a. n. t. e. s. i. n. t. 2. d. a. d. e. s. s. e.
d. e. m. e. n. s. e. m. a. f. r. e. q. u. e. n. d. i. 3. t. a. I. n. t. e. l. l. i. c. i. o. q. u. a. u. o. l. u. n. t.
f. i. n. e. a. d. i. p. s. i. o. p. t. a. t. n. o. n. i. a. m. s. i. m. p. l. i. c. i. a. p. p. e. t. i. t. i. o. n. e. u. t. n. o. n.
s. i. t. n. o. v. i. a. i. d. o. n. e. a. n. o. d. u. m. t. i. p. t. i. c. u. l. a. t. i. o. n. e. e. p. h. i. t. a. t. i. o.
g. r. a. t. i. a. M. e. d. i. c. i. n. a. d. e. u. n. d. e. m. p. a. r. t. e. c. o. m. p. a. r. a. t. i. o. n. e.
i. n. v. e. s. t. i. g. a. t. 5. t. a. I. n. d. i. c. i. u. m. t. m. o. d. i. s. 6. t. a. m. e. d. i. c. i. n. a. e. s.
A. t. q. u. a. r. e. s. o. l. u. d. e. m. m. e. d. i. c. i. n. a. e. p. o. s. s. i. b. i. l. i. t. a. t. e. a. p. p. l. i. c. a. t. i. o. n. e.

Quasi. Finit. adeptio. Quae q. a. p. t. e. r. n. u. n. s. e. a. e. s. a. i. d. e. o.
m. t. effectus ca. finalis memoranda. fiat. Comemorat
q. q. p. r. e. v. e. n. i. e. n. t. i. q. u. a. e. d. i. c. t. a. s. u. n. t. r. e. s. p. o. n. d. e. n. t. i. u. m. i. n. i. s. s. t. e. m. a.
Dupliciter. Dupliciter e. e. f. i. n. i. s. e. f. f. e. c. t. u. s. a. l. i. o. s. u. e. p. r. o. p. r. i. o. s.
D. u. b. i. t. o. s. a. l. i. o. s. n. o. s. o. l. u. m. u. e. p. r. o. p. r. i. o. s. d. i. c. i. t. o. s. s. i. m. p. l. i. c. i. t. e.
p. r. i. m. o. d. i. c. i. t. o. s. e. f. f. e. c. t. u. s. : I. n. s. o. s. t. e. n. s. i. o. n. e. q. u. a. e. i. l. l. a.
a. n. t. i. q. u. a. t.

...arbores numerata & q̄ in media exphate foruntur;
 ...a finis cetera. Hoc int. mte sūto pates q̄ res q̄ finis
 ...ominat nota cāa finalis proprio modo et uolunta
 ... ad amore v. q̄ supradictum q̄ est prioris q̄oris
 ... ille quos est uery effectū cāa finalis. por
 ... ga in illo amore nist somitas & quementia q̄
 ... uolunt. ubi effectū ad se p̄trahet eo modo quo finis mo
 ... uere ac p̄trahere solet.

capit 8 uum.

In quo cap. stater & phicoa controuersam ad p̄sentia
 ... tam parū facientes p̄p̄nt udy v̄trumne p̄ si
 ... Deinde quam sit uo neutatū in udy
 ... cum res naturaliter necia sint atq̄ oculi hoc
 ... formati q̄ pedes uenter & cetera animalis v. q̄
 ... taly ordine ḡstructa an id p̄e
 ... ueniat a nāa an uo ab aliquo fine. Affirmationem
 ... s̄tōm p̄tem s̄tōm ḡcludit stator 1^a. Curatio
 ... casu ut fortuna sunt res p̄ nec p̄teritū sunt: at
 ... res naturaliter p̄ aut frequat taler euemunt q̄ res
 ... naturaliter a casu non sunt q̄. It p̄ finem q̄ nāa,
 ... su nō p̄ finem sunt. 2^a Da Ars aut p̄tū
 ... nāa aut ipsa imitat. Sed ars p̄ finem opale
 ... & nāa. 3^a Non ḡtingeret error in arte nisi
 ... ars p̄ finem ageret q̄ et in nāa p̄tm s̄m error
 ... nullḡ ḡtingeret nisi finem nāa intenderet. 3^a ta